

Kamila Studencka
Uniwersytet Jagielloński w Krakowie
e-mail: kamila.studencka@doctoral.uj.edu.pl

A KRAKÓW TO... MIASTO FESTIWALI

Abstract

And Cracow is... City of Festivals

Among the determinants of development influence of cultural factors and human capital is underlined on the attractiveness of specific regions and tourism. The aim of the development is the answer to the question whether in Cracow festivals have an impact on the development of the cultural and tourist city. The author tried to describe the most numerous attention-grabbing of tourists festivals and cultural events and make the impact analysis on the development of the city of Cracow. The basis for scientific analysis are statistical and industry literature.

Key words: Cracow, development, culture, tourism, festivals.

Streszczenie

Wśród determinantów rozwoju podkreśla się wpływ czynników kulturowych i kapitału ludzkiego na atrakcyjność konkretnych regionów i turystyki. Celem opracowania jest odpowiedź na pytanie czy odbywające się w Krakowie festiwale mają wpływ na rozwój kulturalny i turystyczny miasta. Dokonano próby opisu najliczniej zrzeszających turystów festiwali krakowskich oraz analizy oddziaływania wydarzeń kulturowych na rozwój miasta Krakowa. Podstawę naukowej analizy stanowią opracowania statystyczne oraz literatura branżowa.

Słowa kluczowe: Kraków, rozwój, kultura, turystyka, festiwale.

Wprowadzenie

W Polsce w 2015 roku odbyło się około 8882 imprez, festiwali i przeglądów artystycznych o różnej tematyce, w których uczestniczyło 4 603 731 [Bank Danych Lokalnych, 2016] osób. Dane dla województwa małopolskiego lokują je na pierwszym miejscu pod względem liczby organizowanych imprez, w 2015 roku odbyło się ich 941 [Bank Danych Lokalnych, 2016] oraz na drugim miejscu w klasyfikacji wszystkich województw pod względem liczby uczestników

wydarzeń kulturalnych – statystyki osiągnęły wartość 491 277 [Bank Danych Lokalnych, 2016]. W sąsiadującym województwie śląskim odbyło się mniej imprez – 856 [Bank Danych Lokalnych, 2016], jest to drugi w rankingu region pod względem liczby wydarzeń kulturalnych, natomiast w śląskim w wydarzeniach wzięło udział najwięcej uczestników – 579 400 [Bank Danych Lokalnych, 2016]. Na trzecim miejscu znalazło się województwo dolnośląskie z liczbą 702 [Bank Danych Lokalnych, 2016] imprez, festiwali i przeglądów artystycznych, gromadząc liczbę 463 959 uczestników [Bank Danych Lokalnych, 2016]. Dużą liczbą organizowanych wydarzeń wyróżniają się także województwo podkarpackie i mazowieckie, jednak liczba uczestników, których zrzeszają, nie jest już tak spektakularna jak w przypadku trzech opisanych wyżej województw.

W Krakowie działa 40 samorządowych instytucji kultury, 28 z nich jest wpisanych do rejestru gminy miejskiej Kraków, 9 – do rejestru województwa małopolskiego, 3 instytucje natomiast były prowadzone przez oba organy. W wydarzeniach realizowanych w Krakowie w ramach projektu *Krakowskie noce* w roku 2015 wzięło udział 206 445 osób. Zwykłą tendencją odnotowało także Muzeum Historyczne Miasta Krakowa, które w 2015 roku odwiedziła największa dotąd liczba zwiedzających – 1 100 000 osób [Raport o stanie miasta, 2015].

W obliczu owych danych autor stawia pytanie: czy organizacja imprez masowych może wpływać na rozwój kulturowy społeczności lokalnych oraz wzrost atrakcyjności turystycznej miasta Krakowa? Autor podejmuje zatem próbę scharakteryzowania festiwalu jako czynnika, który wspiera rozwój kulturalny miasta i generuje liczbę turystów z kraju i zza granicy. Rozważania mają charakter teoretyczny, główne narzędzie analizy stanowi literatura przedmiotu oraz raporty z badań.

I. Kultura a rozwój

Słownikowa definicja traktuje „rozwój” jako „długotrwały proces ukierunkowanych zmian, w którym można wyróżnić następujące po sobie etapy przemian danego obiektu, wykazując zróżnicowanie się tego obiektu pod określonym względem” [Encyklopedia popularna PWN, 1996]. Ową definicję można uznać za bazową. Specjaliści z różnych dziedzin naukowych, nadając rozwojowi cechy i definiując go, kierują się czynnikami dobieranymi zgodnie z założeniami dyscyplin wiodących. Za bardzo ogólną i, w opinii autora, uniwersalną definicję rozwoju można uznać słowa, iż jest on „czymś więcej niż postępowaniem materialnym i wzrostem gospodarczym” [Hełpa-Liszkowska, 2013: 6]. Zatem za rozwój można uznać proces wykraczający poza jakieś dotychczasowe ramy, cechujący się innowacją i przynoszący ogólne korzyści. O rozwoju powszechnie mówi się jako o postępie społeczno-gospodarczym, pewnym wzroście jakości życia, powszechnym dostępie do dóbr konsumenckich, kulturowych, edukacyjnych, wzroście poziomu wykształcenia wśród społeczeństw.

Nieco uszczegóławiając, należy się zastanowić, jak rozumieć pojęcie rozwoju terytorialnego. Definiowane jest jako nadawanie pewnej dynamiki procesom, przy wykorzystaniu czynników miejscowych, jednocześnie nie wykluczaniu udziału podmiotów zewnętrznych [Noworól, 2007 za: Jewtuchowicz, Pietrzyk, 2003]. Mając na uwadze przestrzenny czynnik rozwoju, wyróżnia się rozwój lokalny oraz regionalny. Definiując oba pojęcia, najprościej można twierdzić, iż są to wszelkie zmiany zachodzące na poziomie lokalnym, a w przypadku rozwoju regionalnego – regionalnym. Autorzy literatury przedmiotu, pisząc o rozwoju lokalnym, często zaznaczają jednak obecność czynnika społecznego. Rozwój lokalny „jest procesem społecznym, polega bowiem na aktywności społeczności lokalnych, na uaktywnianiu lokalnych postaw prorozwojowych, na tworzeniu instytucji społecznych w rozwój ten zaangażowanych. Jest to proces poprzedzony niekiedy długotrwałym przygotowaniem zarówno zasobów do ich gospodarczego wykorzystania, jak i ludzi do współuczestniczenia w rozwoju” [Parysek, 2001: 49]. W tym kontekście warto przytoczenia jest także pojęcie rozwoju społecznego, które rozumieć można jako pewną transformację społeczeństwa. Istotnym jego miernikiem jest stopień zaspokojenia potrzeb mieszkańców danej społeczności oraz ich udział w kulturze [Hełpa-Liszkowska, 2013]. Efektywny rozwój lokalny wymaga umiejętnego i skutecznego zarządzania posiadanymi zasobami, w przeciwnym wypadku będą one marnowane, ponieważ sama ich dostępność nie przyczyni się do gospodarczego i społecznego rozwoju regionu.

W kontekście postawionego celu opracowania należy zwrócić uwagę na znaczenie czynników kulturowych jako determinantów rozwoju obszarów. „Nie ma nic bardziej nieokreślonego niż słowo kultura” [Herder, 1962: 4]. W pierwszej kolejności zatem warto się zastanowić nad pojęciem kultury i jej oddziaływaniem na ogólnie rozumiany rozwój. Kulturą, najprościej rzecz ujmując, jest wszystko to, co otacza daną społeczność lokalną. Począwszy od języka, którym się posługuje, przez wartości, jakie wyznaje, po bardziej materialne rzeczy, jak sposób ubierania się, własną ekspresję. Literatura przedmiotu prezentuje dwa sposoby pojmowania kultury. Pierwsze podejście, nazywane interakcyjnym, „zmierza do rekonstrukcji kultury jako systemu historycznie przekazywanego zbioru znaczeń zawartych w symbolicznych formach, dzięki którym ludzie komunikują się nawzajem i rozwijają swoją wiedzę o świecie i działaniu w nim” [Świątkiewicz, 2010: 3]. Taki sposób postrzegania kultury jest aksjologicznie obojętny; to system znaczeń, które zostały stworzone przez człowieka i aby przetrwać, wymagają ciągłych reinterpretacji. Drugi z wymienionych sposobów interpretacji kultury zakłada, że jest ona „kultem wartości” [Świątkiewicz, 2010: 3]. Kultura sama w sobie jest uznawana za wartość. Wszystko, co w jakimś stopniu wpływa na rozwój człowieka, przyczynia się do jego uduchowienia, doskonalenia umiejętności, a tym samym podnosi jakość życia jako jednostki, jak również członka społeczeństwa, możemy nazywać kulturą. Jest to pewna wartość uniwersalna, pozwalająca czerpać ze swoich zasobów wszystkim w ciągu wieków [Świątkiewicz 2010: 4]. Dwa zaprezentowane sposoby interpretacji kultury nie są sobie przeciwstawne. Należy podkreślić także, że działania w obszarze kultury mogą się przyczynić do rozwoju społecznego, jednak należy brać pod uwagę fakt, że pewne działania mogą

budzić sprzeciw i niechęć grup społecznych, co z kolei może negatywnie oddziaływać na dany obszar.

Popularne stało się pojęcie dziedzictwa kulturowego, obejmuje ono obecnie nie tylko zabytki i ich ochronę. Obiekt uznawany za zabytek jest pozostałością, pewnym świadectwem przeszłości, dziedzictwo kulturowe natomiast wykracza poza sferę materialną. Jest procesem charakteryzującym się dynamiką. To pamięć i tradycja, które żyją w ludziach tworzących społeczności, ich hierarchia wartości przekazywana kolejnym pokoleniom [Purchla, 2013]. Można zatem zauważyć rosnące znaczenie pierwiastka ludzkiego, który w kontekście wcześniejszych rozważań definiowano jako kapitał społeczny. Bez owego czynnika niemożliwe byłoby kultywowanie tradycji, podtrzymywanie i rozwijanie dziedzictwa kulturowego. „Nowa filozofia polityki państwa wobec dziedzictwa kulturowego winna zatem harmonijnie wykorzystywać jego potencjał prorozwojowy. (...) nie tylko rozwój jest istotą kultury, ale i kultura jest czynnikiem rozwoju” [Purchla, 2013: 45]. Z tej perspektywy można wnioskować, że obok ochrony dziedzictwa kulturowego równie ważne jest wykorzystanie jego potencjału rozwojowego.

Pojęciem powiązanim z dziedzictwem kulturowym jest turystyka [Purchla, 2013]. Natężenie ruchu turystycznego może świadczyć o atrakcyjności konkretnych obszarów. Powszechne stało się zjawisko konkurencyjności, o którym możemy mówić, zarówno odnosząc się do działających na rynku firm (międzynarodowych, krajowych), państw, jak i regionów i miast. Konkurencyjność miast ma związek z różnymi cechami, które wyróżniają je na tle innych [Sanetra-Szeliga, 2013]. Kraków jest miastem o głęboko zakorzenionej kulturze, miejscem przyciągającym turystów krajowych i zagranicznych. Potwierdzają to dane statystyczne zawarte w raporcie na temat ruchu turystycznego w Krakowie z 2015 roku. Od roku 2010 do 2015 odnotowano niemal 2-milionowy przyrost liczby osób odwiedzających (zagranicznych i krajowych łącznie). W 2010 roku łączna liczba turystów odwiedzających Kraków to 8 150 000, podczas gdy w 2015 osiągnęła 10 050 000 [Raport *Ruch Turystyczny w Krakowie w 2015 roku*, 2015]. Dla porównania liczba turystów krajowych i zagranicznych odwiedzających Warszawę – stolicę i jednocześnie metropolię o największym w Polsce zaludnieniu [Raport o polskich metropoliach 2015, 2015] w 2015 roku wyniosła 8 450 000 [Turystyka w Warszawie. Raport 2015, 2015]. Przedstawione liczby i prezentowane w ciągu lat tendencje zwykłe mogą świadczyć o popularności Krakowa i rosnącym zainteresowaniu tym miejscem wśród turystów krajowych i zagranicznych.

Zmieniająca się z biegiem lat polityka rozwojowa spowodowała postęp techniczny i społeczny obszarów miejskich. Od miast rolniczych, utrzymujących się z handlu płonami i rękodziełem, przez obszary przemysłowe, do czasów współczesnych, kiedy miasto jest obszarem usługi i kreatywności. „Wśród zmieniających się funkcji miejskich w państwach rozwiniętych zaczynają dominować handel i usługi. Większe znaczenie zyskują funkcje związane z rekreacją, spędzaniem wolnego czasu, życiem kulturalnym i naukowym” [Sanetra-Szeliga, 2013: 414]. Działania w obszarze kultury są więc elementem przestrzeni miasta, który jest pożądanym i stanowi pewien wyznacznik stopnia rozwoju danego obszaru. Wyniki

badania pokazują, że działalność kulturowa może wspierać rozwój miasta poprzez [Sanetra-Szeliga, 2013]:

- budowanie społecznego zaangażowania, poczucia dumy, tożsamości i poczucia przynależności do miejsca zamieszkania;
- tworzenie miejsca atrakcyjnego dla mieszkańców, przyjezdnych oraz inwestorów;
- realizację projektów kulturowych, które będą napędzały rozwój;
- rozrost przemysłu kultury – tworzenie nowych miejsc pracy;
- kreowanie wizerunku miasta i jego promocję.

Predysponując festiwal do czynnika przyczyniającego się do rozwoju kultury i turystyki miasta, należałoby się zastanowić nad funkcją, jaką pełni w przestrzeni społecznej. W opracowaniu z 2015 roku, które dotyczy oddziaływania festiwalu na polskie miasta, zawarto dane wskazujące, iż w opinii organizatorów do najważniejszych celów wydarzeń kulturalnych zalicza się [Raport z projektu badawczego, 2015] :

- edukację kulturalną;
- ogólnie rozumianą promocję (twórczości artystów, miasta);
- upowszechnianie konkretnych dziedzin sztuki.

2. Krakowskie festiwale

Rozważania powinny się zacząć od zarysu definicji festiwalu. Waldemar Kuligowski po rozważeniu etymologii słowa „festiwal” wysuwa wniosek, że jest to coś innego niż codzienność. Odnosi go do działań symbolicznych i ekspresyjnych, często łączonych ze sferą duchową. Średniowiecze to czas, kiedy większość festiwali była ściśle związana z kalendarzem kościelnym, ponieważ to Kościół był głównym protektorem [Kuligowski, 2013]. Pod koniec XX wieku termin „festiwal” „zaczął być używany jako ogólne określenie dla ogromnego zbioru uroczystości, które niekoniecznie mają religijne konotacje. [...] Świat uległ festiwalizacji” [Ronström 2011: 2].

Według słownikowej definicji festiwal to „okresowa uroczystość, złożona z imprez (często także konkursów) artystycznych oraz spotkań, umożliwiających przybyłym z różnych stron uczestnikom nawiązanie kontaktów kulturalnych (niekiedy i politycznych)” [Kopaliński]. Z kolei według *Słownika języka polskiego PWN* festiwal jest: „imprezą kulturalną, na której prezentuje się filmy, spektakle teatralne, piosenki itp., ocenia je i nagradza” [*Słownik języka polskiego*, 2007: festiwal]. Słownikowe definicje akcentują zatem kulturowy wymiar wydarzenia, podkreślają jego nadzwyczajność oraz wskazują, że jest miejscem wymiany kontaktów, a zatem poszerzania swoich horyzontów.

W. Kuligowski podjął się próby wyodrębnienia cech charakteryzujących festiwal. Wyróżnia, że festiwal to wydarzenie, które [Kuligowski, 2013]:

- odbywa się w przestrzeni publicznej;

- jest zakorzenione w obszarze polityki kulturalnej albo sportowej (także historycznej, edukacyjnej, rekreacyjnej);
- jest zorientowane na pozyskanie uczestników;
- ma ekspresyjne oddziaływanie na publiczność;
- jest kojarzone ze świętem, niezwykłością, atrakcją;
- może przybierać formę koncertu, spektaklu, pokazu, prezentacji, konkursu, przeglądu, zawodów, rywalizacji, warsztatu i tym podobne.

Mimo pozytywnego wpływu wydarzeń kulturalnych na rozwój, warto przytoczyć także głosy krytyki, aby przejrzeć się zjawisku festiwalu od innej strony. Negatywne głosy dotyczą przede wszystkim tego, co się dzieje po zakończeniu festiwalu. Pojawia się pojęcie festiwalizacji, czyli „czasowej transformacji miasta w specyficzną przestrzeń symboliczną” [Kuligowski, 2013 za: Louis, s. 126] – to pierwszy człon definicji. Wielkie wydarzenia często wymagają zmiany infrastruktury miasta, proces ten obciążony jest potężnymi sumami pieniędzy, co więcej, po zakończeniu festiwalu należy obszary te utrzymywać, więc potrzebne są kolejne nakłady gotówki. Nowo utworzona infrastruktura bywa niespójna z przestrzenią miasta, korzystanie z niej jest zatem często niemożliwe. Dalsza część definicji Louisa brzmi: „przestrzeń symboliczną, w ramach której domena publiczna zostaje zredukowana do funkcji kulturowej konsumpcji”. Kolejny więc zarzut uwzględnia zagadnienia polityki konsumpcjonizmu. Zakłada dowolność łączenia kategorii, na przykład koncertu z zakupami. Kategorie funkcji festiwalu stały się z sobą tak spójne, że trudno określić prawdziwą wartość festiwalu. W idei festiwalizacji negatywnie postrzegane jest także promowanie miasta przy wykorzystaniu w tym celu organizacji masowych imprez, z których obszar ma słyszeć i z nimi być kojarzony.

W przypadku imprez masowych, jakimi są festiwale, obserwuje się zarówno pozytywne, jak i negatywne aspekty ich organizacji. Z jednej strony podkreśla się promowanie kultury, zwiększania udziału społeczności w kulturze, z drugiej – inwestowane są ogromne pieniądze na realizację wydarzeń oraz pewna ich powierzchność, rozmycie głównych wartości.

Krakowskie festiwale są tematem obszernym, opisanie wszystkich byłoby trudne na łamach jednego artykułu. Poniższa część jest zarysem najpopularniejszych – zraszających największą liczbę uczestników wydarzeń kulturalnych – dzięki którym Kraków zyskuje tytuł miasta kultury i rozwoju. Dokonano próby przeglądu festiwali odbywających się w Krakowie; kryterium doboru była liczba uczestników. W całości opieram się na danych opublikowanych w *Raporcie o stanie miasta z 2015 roku*. Wyróżniono także sekcje tematyczne: festiwale poświęcone sztuce, muzyce i literaturze.

2.1. Festiwale muzyczne

Wianki – Święto Muzyki jest wydarzeniem inspirowanym rodzimym obrzędem letniego przesilenia słońca. To cykliczna impreza kulturalna. Dane wskazują, iż w 2015 roku festiwal zgromadził 150 000 uczestników. Na czas wydarzenia

w różnych częściach miasta odbywają się liczne koncerty (w 2015 odbyło się ich 50) [Raport o stanie miasta, 2015].

Festiwal Muzyki Filmowej w Krakowie jest jednym z najważniejszych festiwalu muzyki filmowej na świecie. Organizatorami wydarzenia jest Krakowskie Biuro Festiwalu oraz rozgłośnia radiowa RMF Classic. Jest połączeniem muzyki filmowej z obrazem filmowym, z zachowaniem wysokiej jakości montażu. Gromadzi wielu uczestników, w 2015 roku liczba ta wyniosła 36 000 [Raport o stanie miasta, 2015].

EtnoKraków jest festiwalem, który powstał, łącząc dwa wydarzenia: Euroradio Folk Festival i 17. edycję Rozstajów. Wydarzenie ma charakter międzynarodowy, w roku 2015 zorganizowano około 50 koncertów, w których wystąpili artyści z całego świata. Liczbę uczestników szacuje się na 10 000 [Raport o stanie miasta, 2015].

Podczas Nocy Jazzu, realizowanej w ramach projektu Krakowskie Noce, odbyły się 22 imprezy związane z muzyką jazzową i uczestniczyło w nich 15 000 osób. W 2015 roku po raz pierwszy koncerty zorganizowano także w Radiu Kraków oraz w Nowohuckim Centrum Kultury [Raport o stanie miasta, 2015].

Festiwal Misteria Paschalia jest jednym z najważniejszych europejskich festiwalu poświęconym muzyce renesansu i baroku. Jego istotą jest prezentacja utworów związanych z tematyką Wielkanocy i Wielkiego Tygodnia. Na czas festiwalu krakowskie sale koncertowe, miejsca sakralne, a także kaplica Świętej Kingi w Wieliczce wypełnione są muzyką z minionych okresów. Dzięki Misteriom Paschalii muzyka z minionych epok stała się wizytówką Krakowa [Misteria Paschalia]. W roku 2015 liczba odbiorców wyniosła 6000 [Raport o stanie miasta, 2015].

Sacrum Profanum to festiwal muzyczny znany w całej Europie. W roku 2015 liczba uczestników wyniosła 5000 osób [Raport o stanie miasta, 2015]. Twórcy festiwalu proponują zestawienie współczesnej muzyki, często trudnej w odbiorze, z utworami ambitnej sceny rozrywkowo-eksperymentalnej. Rangę wydarzenia podnosi obecność światowych gwiazd współczesnej muzyki oraz reprezentantów sceny alternatywnej. Festiwal jest rekomendowany w znanych czasopismach muzycznych, takich jak „Gramophone” czy „BBC Music Magazine”. Organizatorami festiwalu są Krakowskie Biuro Festiwalowe oraz gmina miejska Kraków [Sacrum Profanum].

2.2. Festiwale poświęcone sztuce

Imponującą liczbę odbiorców gromadzą festiwale związane z szeroko pojmowaną sztuką. Ciekawym i ważnym, również z punktu widzenia rozwoju miasta, jest GrolschArtBoom Festiwal. Mieści się on w tematyce sztuk wizualnych. W ramach festiwalu zapraszani są artyści, ale także kuratorzy czy aktywiści związani z różnymi przestrzeniami miasta Krakowa. Prezentowane dzieła mają zmuszać przechodniów do refleksji, bowiem poruszają one pewne problemy związane z konkretnymi obszarami miasta. Festiwal w swoich założeniach poprzez organizację konferencji i debat ma także uwypuklać pewne problemy istniejące

w przestrzeni publicznej oraz aktywizować osoby powiązane z konkretnymi miejscami. Powstała także idea tak zwanego Miastoprojektora, czyli cyklicznych spotkań z mieszkańcami, studentami czy osobami chcącymi zmienić, ulepszać przestrzeń publiczną. Wymiana doświadczeń i myśli pozwala zobrazować konieczne dla miasta zmiany, zlokalizować obszary wymagające interwencji, w jakiś sposób zaniedbane [*Grolsch ArtBoom Festiwal*]. Od 2016 roku festiwal odbywa się przez cały rok [*Raport o stanie miasta, 2015*].

Dużą popularnością w Krakowie cieszy się projekt Krakowskie Noce, realizowany przez samorząd i powstały z jego inicjatywy. Zakłada cykl tematycznych wydarzeń związanych ze sztuką i muzyką, projekty składowe, które cieszą się dużą popularnością to [*Raport o stanie miasta, 2015*]:

- Noc Muzeów, na którą składa się 190 wydarzeń. Liczba uczestników w 2015 roku wyniosła 145 000 tysięcy. Organizatorem projektu jest Stała Konferencja Dyrektorów Muzeów Krakowskich oraz Wydział Kultury i Dziedzictwa Narodowego UMK;
- Noc Teatrów – objęła w 2015 roku 70 spektakli i przedsięwzięć, w których wzięło udział 11 000 osób.

2.3. Festiwale literackie

Dużą liczbę osób przyciągają również festiwale z dziedziny literatury promujące czytelnictwo organizowane bądź współorganizowane przez KBF [*Raport o stanie miasta, 2015*]:

- ogólnopolska akcja CzytajPL!, promująca czytelnictwo w kraju – sieć wypożyczalni bezpłatnych e-booków w sześciu miastach Polski. Liczba uczestników: 10 000;
- Multipoezja z miastami literatury, która trwa cały rok. Zakłada cykl projekcji wierszy poetów z Miast Literatury UNESCO wyświetlanych na rogu ulicy Brackiej i Rynku Głównego. Liczba uczestników: około 10 000;
- Drugie Życie Książki, również wydarzenie całoroczne, jest to akcja, która zakłada możliwość bezpłatnej wymiany książek. Według danych z 2015 roku uczestniczyło w niej 7 000 osób.
- Festiwal Literatury dla Dzieci – w 2015 roku odbyła się druga edycja festiwalu, którego głównym założeniem jest promowanie literatury dziecięcej oraz rozwijanie u dzieci pasji czytelnictwa. Festiwal odbył się w Krakowie, Wrocławiu, Warszawie i Gdańsku. W Krakowie uczestniczyło 5000 osób.

W ramach festiwali literackich dużą liczbę uczestników (5400 w 2015 roku) gromadzi Noc Poezji w ramach projektu Krakowskie Noce. Cykl objął 38 wydarzeń kulturalnych związanych z kultywowaniem poezji w różnych miejscach Krakowa [*Raport o stanie miasta, 2015*].

Ważną propozycją na mapie krakowskich festiwali literatury jest wydarzenie związane z twórczością Czesława Miłosza. W 2015 roku zgromadziło 5000 uczestników [*Raport o stanie miasta, 2015*]. Pierwsza edycja odbyła się w roku 2009, a cykl powtarza się co dwa lata. W czasie festiwalu Kraków gości laureatów

Nagrody Nobla, wybitnych poetów, twórców, krytyków, tłumaczy. Wszyscy spotykają się, aby podczas spotkań autorskich, poetyckich wieczorków czy paneli dyskusyjnych zatrzymać się nad twórczością Czesława Miłosza. Spotkania te mają na celu refleksję nad kierunkiem i stanem faktycznym współczesnej kultury, na którą autorzy patrzą poprzez pryzmat dzieł Miłosza. Dla przykładu, w 2011 roku tematem przewodnim festiwalu była *Rodzinna Europa*, poruszano wówczas kwestie wielokulturowości, a także taką tematykę jak migracje, poczucie tożsamości, tak adekwatną dla współczesnych czasów [*Festiwal Miłosza*].

Zakończenie

Festiwale stają się popularną formą „[...] spędzania czasu wolnego, rozwijają turystykę, wzbogacają życie ludzi, nadają znaczenie społeczeństwom i umożliwiają wspólne dzielenie się przeżyciami pomiędzy gospodarzami a gośćmi poszczególnych imprez” [Buczowska, 2009: 91]. Natężenie wydarzeń kulturalnych, a przede wszystkim ich jakość i popularność na całym świecie świadczą na korzyść tezy, iż Kraków jest miastem festiwalu. Owe wydarzenia bez wątpienia mają wpływ na rozkwit turystyki kulturowej, definiowanej jako „zespół zachowań turystów związanych z ich autentycznym zainteresowaniem dziedzictwem kulturowym (zabytkami, folklorem, miejscami związanymi z ważnymi wydarzeniami itp.) oraz z ich uczestnictwem w szeroko rozumianym współczesnym życiu kulturalnym” [Kowalczyk, 2008: 13], czego potwierdzeniem są przedstawione w artykule liczby. Dane statystyczne potwierdzają, że festiwale można uznać za pewien fenomen kulturowy, zrzeszają bowiem ogromną liczbę uczestników i wykazują ciągłe tendencje zwyżkowe. Wzrasta odsetek ludzi korzystających z kultury, a niesłabnąca popularność wydarzeń świadczy na korzyść rozwoju miasta i lokalnych społeczności. Organizatorzy wydarzeń potwierdzają, iż każda edycja proponowanych imprez cieszy się niesłabnącą popularnością wśród gości krajowych i zagranicznych. Mimo pozytywnego wpływu wydarzeń kulturalnych na rozwój miasta, festiwale spotykają się także z negatywnym odbiorem. Głosy krytyki dotyczą przede wszystkim wydatkowania ogromnych kwot pieniężnych na rozbudowywanie infrastruktury miasta, po zakończeniu festiwalu nieużytecznej społecznie, oraz spłylenia festiwalu do poziomu konsumpcyjnego wydarzenia, które ma być tylko promocją miasta.

Bibliografia

- Bank Danych Lokalnych, <https://bdl.stat.gov.pl/BDL/dane/podgrup/tablica> [dostęp: 12.12.2016].
- Brdulak J. (2011), *Cechy rozwoju lokalnego* <http://www.praktycznateoria.pl/cechy-rozwoju-lokalnego/> [dostęp: 20.02.2015].

- Buczowska K. (2009), *Kulturowa turystyka eventowa* [w:] K. Buczowska, A. Mikos von Rohrscheidt (red.), *Współczesne formy turystyki kulturowej*, Poznań.
- Encyklopedia popularna PWN*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 1996.
- Festiwal Miłosza*, <http://miloszfestival.pl> [dostęp: 13.12.2016].
- GrolschArtBoom Festiwal*, <http://www.artboomfestival.pl/pl/3/0/9/O-festiwalu> [dostęp: 12.12.2016].
- Helpa-Liszkowska K. (2013), *Dziedzictwo kulturowe jako czynnik rozwoju lokalnego*, „Studia Oeconomica Posnaniensia”, nr 6.
- Herder J.G. (1962), *Myśli o filozofii dziejów*, t. 1, Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa.
- Jewtuchowicz A., Pietrzyk I. (2003), *Rozwój terytorialny – teoria a polska rzeczywistość (przykład regionu łódzkiego)* [w:] A. Klasik (red.), *Zarządzanie rozwojem lokalnym i regionalnym w kontekście integracji europejskiej*, Biuletyn KPZK, Zeszyt 208, PAN, Warszawa.
- Kowalczyk A. (2008), *Współczesna turystyka kulturowa – między tradycją a nowoczesnością* [w:] A. Kowalczyk (red.), *Turystyka kulturowa (spojrzenie geograficzne)*, Uniwersytet Warszawski, Warszawa.
- Kopaliński W., *Słownik wyrazów obcych i zwrotów obcojęzycznych*, <http://www.sloownikonline.pl/kopaliniski/0B0086BD59031BC7412565CB0079CA6D.php> [dostęp: 11.12.2016].
- Kuligowski W. (2013), *Ludzie, sztuka, pieniądze*, „Czas Kultury”, nr 4, s. 4–15.
- Louis van Elderen, P. (1997), *Suddenly One Summer: a Sociological Portrait of the Joensuu Festival*, Joensuu.
- Misteria Paschalia*, <http://www.misteriapaschalia.com/pl/3/0/385/o-festiwalu> [dostęp: 13.12.2016].
- Noworól A. (2007), *Planowanie rozwoju terytorialnego w skali lokalnej i regionalnej*, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków.
- Purchla J. (2013), *Dziedzictwo kulturowe* [w:] J. Hausner, A. Karwińska, J. Purchla (red.), *Kultura a rozwój*, Narodowe Centrum Kultury, Warszawa, s. 39–56.
- Parysek J.J. (2001), *Podstawy gospodarki lokalnej*, Wydawnictwo Nauk UAM, Poznań.
- Raport o polskich metropoliach 2015* (2015), Kraków. *W poszukiwaniu połączenia tradycji z nowoczesnością*, PricewaterhouseCoopers, Kraków.
- Raport Ruch Turystyczny w Krakowie w 2015 roku* (2015), Małopolska Organizacja Turystyczna, Kraków.
- Raport o stanie miasta. Kultura i dziedzictwo narodowe* (2015).
- Raport z projektu badawczego* (2015), *Oddziaływanie festiwalu na polskie miasta. Studium kompetencji kadr sektora kultury oraz synergii międzykulturowej*, Związek Miast Polskich, Poznań.
- Ronström O. (2011), *Festivalisation: What a Festival Says – and Does. Reflections over Festivals and Festivalisation*, <https://uu.diva-portal.org/smash/get/diva2.../FULLTEXT01.pdf> [dostęp: 12.12.2015].
- Sacrum Profanum*, <http://sacrumprofanum.com/o-festiwalu> [dostęp: 13.12.2016].
- Sanetra-Szeliga J. (2013), *Sektor kultury a rozwój gospodarzy miasta* [w:] J. Hausner, A. Karwińska, J. Purchla (red.), *Kultura a rozwój*, Narodowe Centrum Kultury, Warszawa, s. 413–433.
- Słownik języka polskiego* (2007), M. Bańko (red.), Warszawa.

Świątkiewicz W. (2010), *Kultura a rozwój społeczny*, wystąpienia plenarne Kongresu Kultury Województwa Śląskiego.

Turystyka w Warszawie. Raport 2015 (2015), <http://raport2015.warsawtour.pl/> [dostęp: 12.12.2016].